

„Istarska Riječ“

Izdati svakog četvrtka uveče.
Svakog drugog četvrtvika donosi
literarni prilog „Mladi Istran“.
Preplaata za tuzemstvo iznosi
15— lira na godinu, a za
inozemstvo 25— lira. Ured-
ilisivo i uprava lista: Trst
(Trieste) — Via S. Francesco
d'Assisi 20/1. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari!“ — Narodna poslovica.

KUMANNOVO

Na želježničkoj pruzi, što iz Niša vodi u Skopje leži varoš Kumanovo. Prije trinaest godina taj je grad bio još u rukama turskim. U njemu se u oktobru 1912., kad je ono započeo balkanski rat, sakupila silna Kumanova vojska, da tu, pred samim gradom Kumanovom, dočeka i smrću Srbe. Neprijatelji Slavenstva, u prvom redu Nijemci i Madžari, bili su uvjereni, da će ondje Srbija biti nesamo hameton potučena, već i do kraja i za uvjek utisnuta.

Bitka je bila uistinu strašna — jedna od najstrašnijih, što ih historija pamti. I jedna od najslavnijih, i za Srbe i uopće za sve Jugoslavene. Nisu tu pobijedili ni aeroplani ni u otrvom plinovi ni američki tankovi već same srpska krunska mišići i pamet srpskih vrhovnih zapovjednika. Kumanovo je — može se reći — još slavnije od napoleonskog Austerlitz-a.

Srpskoj pobjedi kod Kumanovu uvelike su se radiovali i najbolji italijanski odadžnici. Znali su oni, da kod Kumanova nije samo potucenja. Turska, već da su onde pogodjene i Austrija i Njemačka, koju su imale svoje posebne velike ciljeve na Istru: Solun i Bagdad. Ti njemački i austrijski ciljevi na Istru uopće a posebice na Balkanu bili su napereni i protiv nekih interesa Italije; otuda i ono udruževanje u Rimu, Milanu i drugdje, kad su stigle prve pouzdane vijesti, da je na Kumanovu turška vojska do temelja poražena.

Jugoslavenu u susjednoj Kraljevini značio je to duguj Kumanovo, pa nije čudo, što im je to svjetlo i slavno ime nado sive milo i sveto. Oni su tim proslavljenjem imeno okrštili već razne gradjevine, poduzeća i institucije, pa je evo i jedno "dubrovačko parobrodarsko društvo jednomo svome prekrasnom parobrodu nadjenulo to veliko, historijsko ime.

U prošlom broju naše „Istarske Riječi“ donosili smo vijest, da je taj parobrod — „Kumanovo“ stigao u Trst i da je radi svoje ljepote i moderne opreme pobudio pažnju svih Tršćana, zbog čega se s izvjesne strane poduzeo sve moguće, da taj parobrod zakloni u kakvu zakutinu luku izvan grada. Stavise: kad je zapovjedništvo parobroda odlučno prirediti jednu zakusku na koju je pozvalo razne predstavnike vlasti i neke ličnosti, iz trgovackog i uopće poslovнog svijeta, razglasilo se odmah gradom, da će ono primanjem na brodu imati politički karakter i radi toga su od zakuske mnogi i izostali.

O tome je pisala čitava jugoslovenska stampa, a i neke italijanske novine. I naša „Edinstvo“ rekla je tom zgodom svoju i na se sa onim nimom izvodima potpuno släzemo. I mi dovikujemo gospodi, koja ovuda vrede i oblače. Ne, — tini i takovim može uigrjati pridavanjem topline, tako i mržnje nestaje pridolaskom ljubavi. Ljubav i mržnja zapravo nijesu razlike prirode, jer kada bi to bilo, onda bi čovjek napravio istom objektu mogao osjećati u isto vrijeme i mržnju i ljubav, a to je upravo nemoguće. Stoga treba ih shvatiti u apsolutnom smislu kao i cifre nizu, jači da ubada slabljiga i pri tom misli, da cini Bog zna kakovo strašno veliko jumčko dijelo. Mi ovakvo nastašta zaba- sti se ovakove stvari tiču panešto i naše kože. Ako ima naime na cvoj strani fanatika, koji ne mogu da gledaju u tršćanskoj luki, jedan vrlo lijep i moderan parobrod s jugoslovenskom zastavom na krmi, bit će učincima fanatika i u drugoj strani pa će jednog dana i oni da vrate ovima ovdje silo za oguljilo, tim više, što onaj parobrod nosi jedno ime, u koje Jugosloveni ne daju nikome da dira. Budući pak da mi u Julskoj Krajini imamo još po koju narodnu zgradu i inštituciju — čitava bi se ta stvar mogla da svrši tako, da bismo najzaduši morali da pišćemo račun. „Narodni Dom“ u Trstu i onaj u Puli pa neki trabakuli u rječkoj Fiumeri — umjeli bi nam o tome što da pričaju... Zato — ako neka gospoda u Trstu ne će da vide jugoslovenskih ladija ni zastava, neka tim ladjama zabrane ulaz u luku, pa nikome ništa. No, ako pak misle, da je u interesu Trsta, da te ladje ovanno dolaze — e onda neka ih poštuju, kako je to običaj u svakom kulturnom gradu.

JUGOSLOVENI,

jeste li naručili „Istarske Narodne Pjesme“? Ako niste, požurite se!

Pitanje izbornih komisija

Cinim nam se, da sadašnji općinski izborni red i zakon nije savršen, pošto on ne može preprijetiti ili predusreti zlorabe, što ih mogu učiniti i zbilja čime komisiji odabranu, bez nadzorista i kontrole i poštenje od današnjih općinskih zastupstava u čovjek kadagod dolazi košnja da zagriji. Jer moramo znati, da su skoro svu jesi, a kamoli neće sagriješiti istarske izborni komisije, koje su prozele slabim i protuzakonstvima, što je svima mjerama i političkim neprijateljstvom proti slavenском narodu... Pošto su današnje dobri i prilike stvorile u nas i od gospodarskih uprave političko tijelo; pošto se sve u Istri obavlja pod težom politike i strančarstva, zato su i današnja općinska zaustrova, iako je opć. izborna komisija gola — političkostrančarska tjelesa, kojima je prava u zadnjima zapovijedima tjeraj Slovenci i drži ih daleko od općinske uprave pa da radimo bez njih, da gospodarimo proti njima. Boduti da se danas opć. uprave bave ponajveć politikom, zato nije čudo, što mi i naše općine očividno propadaju.

Evo, zbog ovih razloga mi želimo, da dodiju u opć. izbornu komisiju i Slaveni radi kontrole, pa da dodiju u opć. uprave ljudi objave narodnosti, koji bi tada valjano upravljali općinama u općenito korist učinkovitih općinara, općine i same države današnje opć. uprave, onakve kakve jesu i kakve škole svima, pa i državi, jer se na slabim gospodarstvom nikome ne koristi. Dobre opć. uprave i dobro gospodarski stečje općine dika su i ponos naroda i skoditi. „Sinkada“ je danas slovom zakona državni organ (ufficiale del governo), pak kao takav daje dobre ili zle savjete, upute, obavješti svim visinim državnim oblastima, pak i oružništvu, čemu moramo pripisati mnoga i mnoga zla, što ih mi očutimo na svojoj koži u Istri, bilo pojedinci, bilo narod prigodom izbora, i u svakoj privatnoj i javnoj stvari, to se nije ništa učinilo bez znanja i privole sa strane općine ili načelnika ili opć. komisara.

U današnjoj općini moramo tražiti izvor i početak mnogih zala i nevolja što nas tiste, gnjeve, greše, sruši i upropasju... Hoćemo li dakle u bolje i na bolje, moramo uzostajati i raditi na tomu, da biramo u općinsko zastupstvo poštene, vredne pojedinci, bilo narod prigodom izbora, i u izbornu komisiju, zato da bude reda, mira i slobode u izborima. A kad jednom dodiju u uprave općina Istri muževi od oka, muževi poznatog poštene, privatnog i javnog, muževi dobre volje da ozdrave današnje preveć zadužene općine pažeći jedino na ljudsko dobro; kada konačno dodiju na celo općinama najverodljivi ljudi objave narodnosti, dakle i mi Slaveni; jedva tada će početi u Istri liječenje, ozdravljanje, a onda doći mir, red i civilizovan život, a s tim slijepi, pa ne vidimo da se ljubav pokreće samo odricanjem, dobrotom, pravednošću, da samo ljubav radja ljubljivu?

Izgleda je negdje prošloga oktobra štampan u tršćanskom „Piccolu“. Članak, u kom je tisto i bistro dokazao, da je Rijeka grad, koji umire... („La città che muore.“) Već onda su na njih strašno grankuli prisovjajući mu, da preferiraju i da time skoti fašističke stranci i samomu Mussolini. Osobito se „Vedetta“ na njegu isklosila... Kako se može reći, štitala se da, Rijeka propada i da umire, kad je još tih Mussolini, koji uvrški spominje, kako je on već lijepo digao Rijeku i kako ju svakim danom sve više dize? Tako danas govorili piše, da je na Rijeci zla, taj pogodaj samoga Mussolina, koji je jedini odgovoran za napredak ili nazadak Rijeke. Tako, — vapi „Vedetta“, Medutin Susmel, hajte za to i ne hajte — on je, kako napomenuto i ovdu dana izdaju knjižicu, u kojoj na priliku dokazivanja da je Rijeka jednom imala 55 parobrodarskih pruga, a danas nema nego 22 i da je prije na Rijeci radilo preko deset tisuća radnika, a sada ih ima malo više od tisuću tisuću, da je prije u jednoj godini ušlo u luku i izlilo iz nje do 20 tisuća ladija, a sada jedva četiri tisuće... Do 16 tisuća ladija, fali Rijec... — više Susmel, — sto su činjenice, koje se ne daju pobistiti!

Šta rade ljudi i kako udešuju svoj život? Da li u znaku ljubavi ili mržnje? Što toga gledista prikazuje se naš javni život, vrlo ladij i moderan parobrod s jugoslovenskom zastavom na krmi, bit će čovjek graditeljice ljepote i crteži u čuvareći životu, i posuđivači ostaviti samo putosložni, ruševine i boli, što ih sa sobom donosi mržnja. Još nikada ta strašna i razorna hidra nije bila tako općenita, govorila hidra nije bila baš danas, kada bi tevo posuđivača, kao baš danas, kada bi naši trebali ljubavi, da viđamo rane i kao, da sam se Rokac, a moj starac, da je — najviše trebali ljubavi, da viđamo rane i kao, da sam se Rokac, a moj starac, da je — krije pomoći cronuli život. Nema se, nema sveti Ivan Nepomučeni... Sto želite?

gotovo ni jedne kuće, gdje nije u novije vrijeme ostavila svoj štetni trag laju kuga. Uvukla se je dapače i izmedju braće, roditelja i djece, kad sa smjera na rušenje svega i uništenje voćevještva.

I zar nikto to ne vidi? Zar nikto ne osjeća rasulo kojemu idemo u susret? Zar nikto ne misli, da podignemo branu, nasploh, zaštiti protiv mržnje, koja prijeti našem narodnom životu? Zar smo uistinu toliko slijepi, pa ne vidimo da se ljubav pokreće samo odricanjem, dobrotom, pravednošću, da samo ljubav radja ljubljivu?

„Uzgajatelj“.

DOPISI

IZ RIEKE.

Sveti Ivan Nepomučen! Sudbina jedne kapelice.

Polemika: „Vedetta“ — „Corriere“ ili dalje?

Rijeka: una città di vita ili nje?

Sveti Ivan Nepomučen — pomoći nas!

Kapelica posvećena tomu dobroru Svecu

nalazi se, kako svi znate, blizu mosta. A znate

i to, kako je komisija razgraničenje na sa-

mounski način odrežala polovinu kapelice Ita-

li i polovinu Jugoslavije. Od onoga histori-

čkoga i nezaboravnoga dana pruhajalo je nad

kapelicom nekoliko žestokih bura i jedna još

sjeća jugovina. I ta jugovina razplatala je ka-

pelicu, da je Bog plakati. I našla se jedna

dobra datica, koja je zamolila gradjevinu

direktoriju u Zagrebu, da bi dala koju krajcari,

da se kapelica barem nekoliko popravi. I di-

rečija je dala pare i otišao radnik, da će

popraviti, što je jugovina pokvarila. Kad on

na lice mjesto, a to došla zatruba od radnika

Rijekе, da se kapelica ne smije popraviti.

Najednaput sam se našao na Fiumeru pred

jednim lijepim starcem, koji me učinio ispod

rukave mi reče: — Rokac, moj zlatni Rokac,

proslejimo se nas dvojica malo do Rima, da

vidimo, što misle tamo o ovoj mojoj nesreći

kapelicu. Kočko je starac, rekoao — već smo

bili u Rimi. Pred nama se odnosi stvarni

Mussolini i pita nas, što smo. Nja sam re-

čio: — Ne, nismo, nema, nema, nema, nema,

sveti Ivan Nepomučen... — Sto želite?

Oglas stječe 4 lira

za svaki centimetar. Mlade i
stari jednako upaću. Za vela-
kratno prema površini poprav-
ljene površine. Plata
se želi sredstvo, a novac
upravi. Nefrakirana se placa
de primjati, a ukopiti se ne
vršajući ni u kojem slučaju.

upila nas Mussolini latinski. Sveti Ivan mu-
kaže, pošto je došao. — Ekcelentissime Do-
mine, reko je svetac Mussolini, moja je ka-
pelica sva razlupana. Oni, „dell'altra sponda“,
radi bi je popravili, ali vaši ne puštan. Quid
faciendum?

Mussolini mu odgovori, da ta stvar je živjan-
je kompetencije, neža podjemo i Fi-
renze, tamo da čemo naci delegaciju italo-
jugoslavensku, koja jedna, određuje o tim
stvarima. I mi podjemos u Firence. Došli, smo
u nezgodan čas, jer je baš u to vrijeme de-
legacija dobila ferman, da se u Bolonju.

I mi podjemos za njom u Bolonju. Tamo
nam rekuo, da počekamo kako vrijeme, jer
da nije stalno, da će delegacija ostati u Bo-
lonji. I zbilja malo zatim dodje delegacija novi
ferman, da se seli u Pizu. Još nismo prava-
dosli u Pizu, i već čitamo u novinama, da je
delegacija premještena Brindisi. Kad mi u
Brindisi, a delegacija je već na putu u Reggio. A
kako mi nismo znali, dali je to Reggio di
Emilia ili Reggio di Calabria, vrátili smo se
natrag na Rijeku, gdje čemo čekati jednu novu
čestoku jugovinu, koja će končano jednaput
sama da riješi to diplomatsko pitanje.

Na rastanku rekao sam ja dobroru Svecu
Ivana Nepomučenom:

— Sveti Ivane Nepomučeni! Vi ki ste dobru
satu svetu Petrom, mogli bi biste od njega ispro-
biti, da bi sastavio jednu posebnu komisiju
koja bi na drugom svijetu dočekivala duće
oni, koji ne puštanju, da se ona vaša kapelica
popravi i koja bi ih vodila po putu od Iruda
do Piza, kako su ono skili mene i was od
Brindisi, a delegacija je već na putu u Reggio. A
kako mi nismo znali, dali je to Reggio di Calabria. Tako se natrag u državu svjetu pogadjaju onako, tako se na-
veliku škodu vaše male kapelice pogadjali na
ovome.

To izustih — i probudili se Sveti Ivane Ne-
pomučen, smiju se ovome grijesnom gradu i
svemu njegovom korpusu separatum!

Već, sam prošlog puta govorio o knjižici
(„Economia Fiumena nel 1924“) što je na-
pisao naš profesor Susmel, ali nisam oduz
ia zdaleka mogao da poslušam, kajto će po-
sredicu imati ona brossura.

Susmel je negdje prošloga oktobra štampan u tršćanskom „Piccolu“. Članak, u kom je je-
tisto i bistro dokazao, da je Rijeka grad, koji umire... („La città che muore.“) Već onda su
na njih strašno grankuli prisovjajući mu, da
preferiraju i da time skoti fašističke stranci i
samomu Mussolini. Osobito se „Vedetta“ na-
ječi isklosila... Kako se može reći, štitala se
da, Rijeka propada i da umire, kad je još tih
Mussolini, koji uvrški spominje, kako je on
već lijepo digao Rijeku i kako ju svakim
danom sve više dize? Tako danas govorili
piše, da je na Rijeci zla, taj pogodaj samoga
Mussolina, koji je jedini odgovoran za napre-
dak ili nazadak Rijeke. Tako, — vapi „Ve-
detta“, Medutin Susmel, hajte za to i ne
hajte — on je, kako napomenuto i ovdu dana
izdaju knjižicu, u kojoj na priliku dokazivanja
da je Rijeka jednom imala 55 parobrodarskih
pruga, a danas nema nego 22 i da je prije na
Rijeci radilo preko deset tisuća radnika, a
sada ih ima malo više od tisuću tisuću, da je
prije u jednoj godini ušlo u luku i izlilo iz
nje do 20 tisuća ladija, a sada jedva četiri
tisuće... Do 16 tisuća ladija, fali Rijec... — više
Susmel, — sto su činjenice, koje se ne daju
pobistiti!

A što pak „Vedetta“ na sve ovo? Ona ne
gleđe nego kako bi bagatelizirala i Susmela
i njegovu brossuru, a osobito Savetu trgovaca
i industrijalaca (Unione del Commercio e del
Lavoro), koja je Susmela žal zahvalnost
iměnjuo glavni urednik listu: „Corriere
Adriatico“. Taj „Corriere“ udario je potekom
ovog mjeseca oštiro na „Vedettu“ i okrivio
ju, da su ona nimalo ne zauzimaju za interes
grada i da se uvrjeđuju i sve tako redom.

Nato je „Vedetta“ cikloma kaj ga u
odgovorila je „Corriere“ po svim sedam zetama.
Odgovorila je na dugo i na široko — no kao
po običaju — reči nje ništa. Pusta izmo-
tavanja.

Nego da polemika imala je i svoj repic. Ne-
znam, kako je došlo, ali čini se, da se u toj
prepiri uvede: Morassi malo, zato — jer
čitamo, da se on odmah iz tog sponda
toga odrekao od uvedištva... Hm!

Ovo je svu lijepo i dobro! „Corriere“ brani
interesse trgovaca i industrijalaca, koji ga pla-
caju. „Vedetta“ pak brani ugled Mussolina i
vlade, koju joj nije nesklona... i protiv tog
ne može niko ništa. Ali pitam ja mesto: kada
su one neke novine pucale na našega... Nja
radi nekih njeđavih veza s Bankom Adriati-
kom, zašto nije — di grazial — „Vedetta“
onda dišla svoj glas i obranila svoga čovjeka?

Zaista, zaista — putevi su „Vedettini“ sa-
svim nedoučivili...

Mladi se ljudi na Rijeci još uvejk ubijaju. Nešta sedamnaest godina Picoller napisao je
prije nego što se ušlo: — Nja sam morao vivera.

A ja pak sve čitam, da će se tko god ja-
viti u novinama s žakovim novim člancem de-
luge vila... Eksel...

IZ OPATIJE

Opći tajni:

Službeni kradjevi bili su već i do sada kod nas došla čestit, no ovaj počekajući kao da je previsio svaku mjeru. Vedetna već, da je ta kradja bila organizirana i izvršena po svim pravilima popovskog umjeca.

U prostorijama, gdje je neko radilo bivša „Jadranska banka“ (ex vila „Jadranska“), ima se „Ufficio viaggi“ svoju poslovnicu. Jedne inače doste tih noći, kad bi svaki normalan čovjek mogao da pomici, da će sve ulice upravo vrvari karabinjerima i ostalim redarima, neki su nepoznati lopovi provali u prije spomenuti poslovnicu, ali ni kroz ulazni kroz prozor, već otrage po glavnim kućnim vratima. Tako i nečesto otvorile blagajna užeće preko dvadeset tisuća lira. Bilo je unutri i dñara i čekova na velike svete, ali to su osavljali, valjda da se ne komprimantiraju.

Ti se tafoti, kako je već to objeća i Opatija, nisu nasi, što je sasvim lojalno priznala i rječka „Vedeta“ od 13. o. m. Naučevi se kradjevi izvršili do sada u centru opštine — ali svejedno; policiji nije još uspijeo da konje tatu udri u trag. Smola! Ista „Vedeta“ se tuži, da opštinska policija nije imala na visini... Ovdje da bi trebalo barem kačav detektiv, kašto je onzi Tit u Trstu. Taj Tit je u službi policije još od vremena Austrije, zato ga mi ne bismo ni spominjali, da ga nije „Vedeta“ slučajno dovuči na tapet. Da smo to mi učinili — začelo bi nam rekli, da smo — soverziv...!

„Vedeta“ veći, da je već krajnje vrijeme, da se i ovdje u nas zavedu one takozvane „impronte digitali“ (otisci prstiju), jer da bi se po tim otiscima lakaši ulazio u trag lopovima.

Moglo bi se pokušati i to — pa i sa malo sudi na rep...

IZ PREGARE.

Svojodobno prije rata dala je „Družba Sv. Cirila i Metoda“ za Istru oveću svolu novaca u svrhu, da se djan dio kapelanskog stana u Pregari pretvori u dvoranu za pomoćnu školu s našim nastavnim jezikom. I to je bilo utemeljeno. Tekom rata ona je školska soba opet bila zapremijenida od kapelanskog stanu. Međutim je, tako dozvoljeno, u poslijedje vrijeme vik. g. župnik Sime Cervar u Zrenju na veliko zgrajeniu naših župljana predložio biskupu u Trstu, da se u ovom dijelu stana, predeštenom s družbenim novcima, otvoriti italijanska škola i da se u tu svrhu sa glavne ceste dograde stube do prvoga kata, u kojem se na malu školu dvorana. Biskup je, razumije se, predlog objeriško privratio. Mi se seljaci iz Pregare ni najmanje ne čudimo, da se je župnik Sime Cervar iz Zrenja umješao u naše življe, premda on ionako nije na župnik. Već od godine 1901. su Pregara i okolna sela izduljena iz zrenjske župe (vidi broj 252 općinskog glavarstva u Buzetu od 31. 1. 1901) te Pregara i okolica stala prama potreba niti na biračku župnika Cervara (vid. 1560 dd. 28. II. 1901 katalognog poglavarsvta u Kopru i br. 1016 općinskog glavarstva u Buzetu dd. 19. jula 1901). Mi se dakle ne čudimo župniku Cervaru. Ne čudimo se, da je on predložio, da se tamo sada otvoriti italijanska škola, u koju će naša dijeca ulaziti. Čudimo se samo tome, što biskupski Ordinarij u Trstu ne zna, što spada pod župu Zren i što ne spada. Dužnost je sada „Družba Sv. Cirila i Metoda“ da stvar razvidi i da prema tome postupa.

IZ MOVRZA.

Ne moremo zamolioći, da je naš međan Stepančić Josip u službi naših narodnih slobodarstvnikov u Buzetu. On je, na primer, podpisao vse one lamparje, katere so naredili oni gospodje na obični akt, dok drugi za njih, u volimini imenici i u formaciji volinskih sekacija. Njegovo ime se nahaja na dotičnim protokolima u običinskom uradu. On sam ne ve, kaj je pravzaprav podpisala neke nedejne u Buzetu, a podpisal je, da odobrava, da Močvara, Šočerga, Smokvice i druge vasi pri nas pojdejo na volitve — u Buzet. Ce so hoteli s tem „šotori“ u Buzetu onemogućili nam prihod na volitve, so reš pogodili, ampmak to ni smeli potrditi človek iz Močvara. Ker je to proti poslavlju u proti pravici, mi proti tem budućim volinjima opleparjani protestiramo i zahtevamo, da bo naša stacije u Močvaru ali u Šočergi i da volimo u eni od teh naših vasi. Smo namreč tri, stiri ure oddajeni do Buzeta, i u hudećevo delo je, da moramo tako daleč na volitve. To ne gre in ne sme obvezljati Prosvjeti!

IZ BRGUCA.

Zloporaba vlasti sa strane općinskog tajnika. Pogansko držanje italijanskog svećenika iz Lančića. — Na rasplijanju italijanskog biskupu u Trstu.

Dane 7. ovog mjeseca išao je Antun Sanković iz Brguca u nadležnu nam općinu Raču. Vas je privajao novorodjeno mu dijete uz zahtjev, da mu se nadjenje ime Milos. Na njegovu veliko zahtjevanje, čim je iznesao svoju želju, zaglasio je na njega općinski tajnik, g. Corradi, vidiči, hoteć i da takovim imenom početi u Jugoslaviju. Sanković mu je mimo odgovarao: „Ja sam došao da obavim svoju dužnost, koju mi zakon nalaže. Na vama je sada da izvrsteš svoju dužnost. Ja više ne precužujem nikakve odgovornosti, već odiazam.“ Na to mu je g. općinski tajnik Corradi zaprijetio, jer je zatvorio vrata i sada pred njega, grozeci, da će pozvati karabinere, koji će da već Sankoviću načudi pokornim blici. Pruzao je kod toga Sankoviću nekakav italijanski kalendar, neka iz njega izabere ime novorodjenčeta. No Sanković to nije htio učiniti, nego je ostao kod svog pra-jačnjeg zahtjeva. Kad je g. Corradi uviđio, da se Sanković zove na pokoru, počeo se je izgovarati, da se italijanski ne može pisati „Milos“, nego samo Milos. Poslije podajleg medusobnog preprijanja složili su se na ime „Branko“. Zar bi bila država propala, da je upisao Milos? Jadna mu majka!

I na večerasni spis, Guion, župnik u Lančiću, silno se je razbijutio proti nama. Eva dokazala: Kod nas postoji stari običaj, da se prigodom teške bolesti pozovu popa, da bolesnika ispozvaju i opskrbi sa sv. Sakramentom. Takovim slučajevima bilo je i pri nečetnom dana. Na naš večerasni g. župnik neće da se odazove ni prvom, ni drugom, nego tekdar se istom i sedmom. A to je narod dozvoljilo, jer su dosadašnji župnici smješti ili lakvom bolesniku. Ali ni to nije došao! Sadašnji se župnik bolesniku sa sv. Sakramentom, kad se već jedanput na to odluci, preprije s omima, koji su ga pozvali, govorci, da zašto bi išao, kad bolesnik ne će da umre, i kod toga nabrajko polako put je već učinio išao, da doščini bolesniku, nego ostao živ. Kod toga pušuje na nas Brugučane, da su lopovi, tati, životinje, nevjernici i da ovakovih još ljudi nisu video: „A home na Brugučani još nisu vidili ovakvog svećenika. Na vama je dobro, da se učinjaju i zapriječe.“

Naš večerasni g. župnik Guion iz Lančića, idući le bolesniku sa sv. Sakramentom, kad se već jedanput na to odluci, preprije s omima, koji su ga pozvali, govorci, da zašto bi išao, kad bolesnik ne će da umre, i kod toga nabrajko polako put je već učinio išao, da doščini bolesniku, nego ostao živ. Kod toga pušuje na nas Brugučane, da su lopovi, tati, životinje, nevjernici i da ovakovih još ljudi nisu video: „A home na Brugučani još nisu vidili ovakvog svećenika. Na vama je dobro, da se učinjaju i zapriječe.“

Već duže vremena nismo se javili u „I. Rijecu“ ce mnogi misliti, da smo stisnuti sebi trbuš blago usmili u Gospodinu. Ne pak tome tako. Naučni smo vani mi na ovaj život, da bi se skoro drznuli reći, da nam je dobro. Neka tako ne misli da time, što žamčimo da nam je dobranjin, mislimo reći, da nam padaju peteni pliči u vrat. Mi smo sretni i zadovoljni kad imamo komadicali paljetce. Dobrošano nam je jedino za to, što su jedan drugoga bratski pomazemo i hajmo. Samo nam je budovano i nerazumivo, što smo u Štanu, Medulinu, Pomeru i u svim okoljim selima gospode, koju su bila uvijek najveće krovopje našega naroda, koju su na sve moguće načine mučili i zlostavljali naše ljudi i koji se u posljednje vrijeme bune — čujući — protiv italijanske gospode. Tako ne počnemo Frecu iz Štanu, Benatiju iz Pomeria i Sugara iz Medulina! Svi su oni prvi počeli našu mangueline i crni kočuljane kao bijesni peći tvrili naše mirne ljudi. Zašto tu sada čine? Oni, koji su od svrječi neprijatelj mirnog puka, a nitice puljske gospode, sada razvedam-puk hode da nam se prikuju najbolji prijatelji i zagovornici seljacički prava. Andate, andate!

Nemoj, narode, da mijednoža slušaš. Triput koliko ti si dozvoljavaju zakone poslušati, a poreze i druge takve plaće, ako škoko možeš. Ako misliš, da što ne moraš platiti, obrati se samo na našu „Istarsku Rijec“, ona će ti uvjeti da svi savjeti.

Što se tice ovoga pusti, nista novoga. U Medulinu su predviđeli nekakav pleas u sredomajske školske djece, ali je cijela stvar vrlo loše isplaša. Sumnjamo, da su kote dijeto pomogli.

Gospodin je maračao, zapovjednik medulinskog karabintera, komično otišao na radost, cijeloga Medulina, „Nismo mi rekli ni zborom, jer toga nije zastupio. Svojom tožbenom pravednošću i strogošću stjećao je poljedjeljima i radicima, i riberima i mearima, topče svakome, koji je slavenški četuo. Novo nadšoleno kličemo „dobro došao“, jer će mu valjda ovaj pozdrav umekati sreću, te učiniti da boje postupa sa jedinim Medulinčima.

IZ ORLACA (OTOK CRES).

Ova je godina za cijeli naš otok najteža.

Zepala je trgovina buhačem, a porezi i tako pričinili naš rad i rascrtečuju naše gajaju (časopis).

Taksa na ognjiste (fucatice) se je nečekivano nadušila, te je očito, da vlasti ne uzmiju u obzir okolnosti i prilike, u kojima živimo i svako mora sumnjati, da nam zele propast i uništenje!

IZ ORLACA (OTOK CRES).

Ova je godina za cijeli naš otok najteža.

Zepala je trgovina buhačem, a porezi i tako pričinili naš rad i rascrtečuju naše gajaju (časopis).

Taksa na ognjiste (fucatice) se je nečekivano nadušila, te je očito, da vlasti ne uzmiju u obzir okolnosti i prilike, u kojima živimo i svako mora sumnjati, da nam zele propast i uništenje!

PODLISTAK

ERNEST RADETIC:

Kad se užge mlada krv...

(Nastavak).

Bilo je to na dan Lovrečeve (dan je naprošnja pametnil). Toni je bio zaja dva gudača na samu u Sutlavu, a Marko je bio dorenjava blago s pak i došao u hižu na ravnjenje. Na gajštu se je kuhala ptinja; u jenov loncu je brčka taflo, a drugom se je dimlja kapuz, a u nuko maloj burčici kuhali su se kumpri. Kuhali se je joša.

Marko se je sja za stolicu, a Mara se je vrtila ko ognja, da je teplio ručenje.

„Ne jadi se, Marko, ma vero mi se sad ne da valjati posudu, nego ču ti dati za son padešon, pak ručas iz padole.“

„A neka, neka, ja ne baciljan, samo ka je dobrega.“

Kumpiri tacani su. Naprošnji sam bi zabiljala s trčki, a te tebo jepeča ka ne?

„Oto pak da,“ je rekla Marko. Skušaju je Šljak i glave, vriga ga pola da se, prikriva se s pironom rukam i tako vaditi velike pilirunde.

Mara je skinula z ognja veliki kota i vrgla ga poli vrata hladiti. Kuhala je napoj za svine.

„Brčno, blago, kako čičići,“ je rekla, slatno je! Toni je gudjenje zaja jako ramo, a jušan da je jenim i drugim ranjiti.“

Hitila je dvi tri kave soli, nadolila ledene vode i pasulu puno sita makinje. Iz kolje je zulja u jenu golodu polovicu napoja, drugo je ustavila za potrebe podne, i počela je pestati kumpe, da ne bi koji usta cija. Na to je kumpe, kajko gledala, ki se je jedan put, jer je očito, da vlasti ne uzmiju u obzir okolnosti i prilike, u kojima živimo i svako mora sumnjati, da nam zele propast i uništenje!

Marko je ruka, gucajući velike pirunade i gleda je unako po boku u Maru...

Najedanbot je frmejati, rasirja je oti, krv mu je rinula u glavu, počela ga je poslati naši organi. Zagleda se je u Maru. Ona se je napravila raskoračila, zavrnula rukave, priko laktu, nagubila se dimbošu na golodu i misala po napoju. Kako se je jako nagubila, diga se je odzad kolutu do znad koline i spodnje su počakale bilje bitve, vezane spod kolini s užicom, a zgor užice meso, debele lipne noge, crikensko-bilogu koluru s par modrih žilic, zilice su se komot poznale. Ruke, pri jenku, i marama, konačno, konačno na laktu, vidile su se gole debete do ramena. Batunata na kolubu sprida

se je molala, pak se je zjenoga kraja, unako po strani vidio u nitro. Puna i glatka cica, kolura kroz krv i mliko, tresa se je svaki bot, kad bi jeno malo jace zamislila napoj.

Marku je pirač u sak i udrija po padeli. Niku šumovina mu je udrila u glavu. Kriv mu je tječija po skranju koko z baton, čelo mu se spolilo, a krv ka mu je telka po žilah, bola ga je, kada su u nju došle kaktovne točigane igle...

Krv je u njemu zakuhala. Ma ni to bila točigana krv, nego zdrava kmetiška, puma mlađi sreću i želju za životom, za ženom...

I bogzna ču bi se bilo s njen zgodala, da se ona nigdje ne pogledala.

Besida je je zastala u gaju, kad je vidila Marku. Njegovo čelo je bilo puno poti, njegove su čene oči gorile. Ni jija. Poli danj je stala padeli, a pina je bila zabedna u kumper. Žilice su se počele rastavljati. Uz vrat, u oči, u nos, u usta, u ruke, u noge, u žilice, koko je pā...

U Markovih oči je valje sve proštit, u jenou ipu se je domišljati svemu. Unu organi, uno svitlo — koko od febre, ona je pozvana. Ter je bila dite. Zdavna je uženjena. I ujedno Toni je jeđala boti tako gleda, dokle su još bili žilici. Ma tako jako, s tolikom žilom u oči, s tekućom ognjom — mračna!

Gledala bi Tona, kako se je pod teškom sunčanim kamožolom zgrobila i sad je komot na opću, kako se prizitom zahtjevao.

„Bože moj, kako se sada počinjaju vještici!“

Na drugi kraj se je peralo, da je komot sada počinjala koko budi ragač je Marko. Sad

To je nagnalo nas dvadesetorici, da smo na opću, da se prizitom zahtjevao, da nam otključaju breme. Posli smo... i bili smo stvarani od karabinera. Gnjivo se ostavljalo, a taj Ospizio dei Sogni, u koj se prima sviči vlastel, koji neće, da radi i općina kao dobra majka neće ostaviti da unre — pomisitel — od lenosti.

„Ovo je jedan korak, koji nam je podigao svest i vrednost. Kako smo počeli, nastavimo. Čitajmo naše novine, upoznajmo radost biti Hrvat, Jugoslaven, držat istinu stinom, ljubit svoje, — ne robovat vlastel u boriti se za pravo i pravici. Čim nas bude više stiskati, treba da bude jača, naša, vera i naš ljubav do svojega.

Ova je godina zla, ali će doći druge bolje; u ovom pak letu prisiljen smo držat se one:

Dragi Bože višnji,
Va našoj mošnji niši
Ako Bog te ne providi,
Esatiori nas već ne vidi!

IZ LIBURNIE

Prod nekoliko vremena imali smo ovdje dvije nesreće od požara. Jedan u Smogorima, a jedan u Oprici. U Smogorima je vatrogasci iz Opatijske, koji su bili odmah obavijesteni, uspjeli da požar učvrsti i učinili ga dobro, da se ne podigne pomoćni portnički pomoći, pa se bilo izgorjelo.

Upozorjujemo naše ljudi iz okolice, da u svakom požaru u selu podnji odmah na općinu ili u mjesto, gdje ima telefons, i da budu pozvani vatrogasci iz Opatijske. Va našu mošnju nema, a vatrogasci iz Oprici, koji imaju potrebne automobile, i mogu u načrtu vremene da stignu na mjesto nesreće i zapriječe, da se vatra proširi.

IZ PULJSTINE.

Pre nekoliko vremena imali smo ovdje dvije nesreće od požara. Jedan u Smogorima, a jedan u Oprici. U Smogorima je vatrogasci iz Opatijske, koji su bili odmah obavijesteni, uspjeli da požar učvrsti i učinili ga dobro, da se ne podigne pomoćni portnički pomoći, pa se bilo izgorjelo. Dobrošano nam je jedino za to, što su jedan drugoga bratski pomazemo i hajmo. Samo na mjestu je budovano i nerazumivo, što smo u Štanu, Medulinu, Pomeru i u svim okoljim selskim gospodama, koju su bila uvijek najveće krovopje našega naroda, koju su na sve moguće načine mučili i zlostavljali naše ljudi i koji se u posljednje vrijeme bune — čujući — protiv italijanske gospode. Tako ne počnemo Frecu iz Štanu, Benatiju iz Pomeria i Sugara iz Medulina! Svi su oni prvi naša pokazu, da su kade stordi za Italijup — Niš niste opravili, — zmeraju njuši i novi — a ni to niš, ča ste prebijali proti Slovencima, zač kako ste god onputa bili proti Slovenom, zač kako ste proti nam, fašistom.

Fz.: Ma za tko učrak, to ti male mane reci?

Jur.: Kuk učrak? Ca čes, da li recem?

Fz.: Po onem, ča sam neki dan čital, pari mi se, da ovi novi zmeraju onem starem, da nisu dosta patrioci.

Jur.: Ne samo to, nego njim v nos vaspiju, da netko pokazu, ca su kade stordi za Italijup — Niš niste opravili, — zmeraju njuši i novi — a ni to niš, ča ste prebijali proti Slovencima, zač kako ste god onputa bili proti Slovenom, damaška, ste priči nam, fašisti.

Fz.: Barazonal! Ca tako je to?

Jur.: Čekaj, to još ni sve. Neki Talijan z Hajdi — zove se Silvestro — zbrokul njun je neki dan va onoj talijanskoj sloge va Trste, da su svi rojeni Portulani — soversivi, a to će reći, da su i oni proti države, baš kako i komunisti i svu drugu, ma če da tule va fašistički rogo.

Fz.: Ča mi to govoriš! Stari, portulanski pišmonoznaci — da su soversivi! To je pobognji za smutni se.

Jur.: A znaš pak, zač se ovi novi Bučani najviše jade? Strašno se jade, kada njun portulanski star Talijanija govore, da su „italijani...“

Fz.: Bi se vrag smut! A ča tui reć, da ih to jadi?

Jur.: Jadi ih, zač misle, da kada ki i Istre kenu reće „italiano“, da je jušto jednako, kakav da bi mu rekao — furest. Ma oni Silvestri njim se zato i jako preti, i govori njim: ki ni fašisti, ta je proti-Italijup i tega će vrag zet!

Fz.: Ki bi bil Portugalskom jednput rekao, da će do ovega priti Bože moj kako se na svete sve menja! A ca govorate nato pak oni Portugalski pišmonoznaci.

Franina i Jurina



Fz.: Kuda si to teputi ovi dñi?

Jur.: Napravil sam jednu malu rondu tamu cikole po Motovunčine.

Fz.: Kako naš svet v oneh krajeh?

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao količina, a količina nekoj kajtice?

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Jur.: Kakao i posruda. Mizerije i nevolj

Fz.: Kakao i pos

SRAMOTNA ARETACIJA

Pišu nam iz Vrha kod Buzea: — Pred nekoliko je dana vič g. Župnik Perišić isposjedao u crkvi školsku djecu i držao im vjerouaznik. Ustupljed toga su djeca malo za kamila u školu. To je razsjutio ovajšnjeg italijanskog učitelja, pa je navodno podnio tužbu protiv našeg župnika, vič. g. Franu Periču. Dne 13. o. m. — u 9 sati uveče došlo je 5 oružnika župnika te ga proglašili aretiranim. Zatim su ga odveli u buzeški zatvor, gdje je ostao do drugog dana. Taj događaj izazvao veliko ogorčenje po čitavoj okolici.

Covjek ne bi jednostavno mogao povjerovati, da je šlo takva nopravno moguće u državi, koja hoće da bude moderna i dogadjačna kaže, da je državljan našeg plemena lišen svake kćene slobode i svakog državljaninskog prava, koje ne dopušta da bude kažnjen covjek, koji nije ništa zagrijesio. A ipak se događaju takove stvari, kojima ne bi bilo mjestra ni u Africi. Kada će biti konac takvih nepravdama?

Prijatelji naroda!

Primamo i dragovoljno vrštavamo: — Sva pitanja društvenog života, klasična i socijalna, tehnička i industrijska, finansijska, privredna i trgovacka zaštitena su u sarocićim organizacijama, koje ta pitanja rješavaju, promišlju i privode u život. Samo je jedno područje ostalo bez ikakove zaštite i organizovane snage, koja bi ga unapredijevala, prepušteno samome sebi i vlasti slučaja, naime moralno i etičko područje narodnog života.

A jer su moralna svijest covjekova, njegov duh i karakter glavne poluge ljudske napretka i osnov, bez kojega nema ljubavi i mira među ljudima, očito je da se današnji opći haos i društvena remećenost mazuju nužno dovesti u vezu sa nedostatom cudoredja i moralu u pojedinačnom i društvenom životu.

Treba onda potražiti nove puteve i organizovanim silama preti na rad oko pročišćavanja naših duša i u postavljanja prirodnih i etičkih odnosa, kako bi vrednote srca i umu iz svog podredjenog položaja, u kojem su zapale prevlaču srurog materijalizma, iskrse na površini i zauzele dostojnije mjesto u ljudskome društву.

Pošto se ovde radi o sigurnosti i sreći narodnoj, a napose o uzgoju, koji je eminentno društveni problem i koji bi trebao u porodici, društvu i školi doživiti svoju obnovu u stvaranju kulture srca i duše, treba da se za ta pitanja zainteresuju svaki prijatelji svoga naroda s jednog na drugi kraj domovine.

Stoga potpisani u cilju zbljenja moralno konstruktivnih duhova i eventualno njihove organizacije, sazivamo: javni kongres u Sarajevu sa 9., 10. i 11. augusta o. g. — pa željom, da grad, u kome je planula varnica za naše političko oslobođenje, udari također osnici moralnog preporodu i duhovnog obnova našeg naroda.

Kongresi može pristupiti svak, bez obzira na pleme, vjeru, spol ili stalež, ko ima samu volju, spremu i smislu da predonesu svoj dio izgradnji naše narodne etičke kulture.

Učesnici kongresa imaju najaviti na vrijeme svoj dolazak, kako bi se u današnjoj stavbenoj krizi blagovremeno pripremili komicasta.

Pisma u pitanjima kongresa imaju se upraviti na uredništvo "Uzgajatelja", Sarajevo, Skerlića ul. 7.

Tu su mudraci!

Ovih dana objavio je bolonjski "Il Resto del Carlino" članak, u kojem se bavi sa italijansko-jugoslavenskim odnoscima. "Il Resto del Carlino" veli, da između Italije i Jugoslavije mogu nastati dobri odnosi samo u tom slučaju, ako Jugoslavija dade sve slobostinu i prava onoj neznanoj italijanskoj manjini u Dalmaciji.

"Mi moramo — veli "Il Resto del Carlino" — nastojati, da se našim neoslobodjencima (!) sunarodnjacima, Italijanima u Dalmaciji, osigura položaj, da bi mogli izgnanost iz domovine podnosititi s manjinama živama i manjim trpljenjem. Radi toga moramo uprijeti sve sile, da naši sunarodnjaci — Italijani — okraj granice slobodno vrše svoja zvanična na temelju polozjenih ispitova u Italiji. Razumije se, da to ne smijemo dozvoliti Slavenima, koji žive kompaktno uz granicu. Mi apsolutno ne smijemo dozvoliti Slavenima, da oni idu u inozemstvo i da tamo dobivaju svjedodžbe, da potom vrše svoje zvanične medju svojim sunarodnjacima u Italiji. Uzrok je za to jasan. Kao što nismo mogli dozvoliti Slavenima Italije opciju, jer bi zavajanje od strane interesiranih propagandista moglo donositi gorak plod — i to na našem krvicom i ne radi našega postupanja s njima, — nego radi sugestije, koja posvuda imaju na duhovne zvone riječi o bratstvu: islatko ne možemo dozvoliti, da bi učeta slavenska omiljena išla preko granice napajati se podnacionalizmom i da bi, povrativši se, podsticala irredentizam u našoj kući na veliku

stetu akcije oko bratstva i duševnih veza, kojima moraju biti posvećena sva naša nastočnja na korist objav država.

Medutim "Corriere della Sera" ide još dalje. U tom listu g. Luigi Luzzatti apejira na Ligu Naroda, da se svojski zauzme za neznačne narodne manjine u Jugoslaviji, jer da progona narodnih manjina spremaju prevrate, po svojoj prirodi, predstavljaju novu srmatu kulture. Kad se čovjek malko zamisli u gornje riječi; mora da se zbijli pita: Gdje je tih ljudske logike, gde pamet? Kad bi se gospoda malko dublje zamisli u naš položaj u Italiji, na naše trpljenje i prognostika, sigurno ne bi ovako pisali. Sto više: kad bi naš položaj usporedili sa položajem one žacice Italijana — u Dalmaciji, koji uživaju posve mašnu slobodu i svu pravu, morali bi uistinu pocrenuti od stida, pred vanjskim svjetom. Neka se samo sjeće što je ministar prosvjeti, filozof Gentile učinio od naših slavenskih škola u Italiji i kako su Italijanski fašisti nekažneno palili naše jugoslavenske domovne, volujščinske žilama, tukli naše nevine ljudi u Istri, a da o drugome ne govorimo. Nama se čini, da bi italijanski novinari morali najprije mesti ispod svojih vrat, a tekot onda pred sudnjima.

Toliko za danas, a drugom zgodom progorovit ćemo malo opširnije.

Dr. Gustav Gregorin — odlikovan

Poznati slovenački vodja u Trstu, dugogodišnji narodni poslanik, bio je ovih dana odlikovan od jugoslovenskog kralja i od jednog belgijskog društva, u kojem se nalaze najveći evropski znanstvenici. — Čestitamo!

Smrt odličnog rodoljuba.

Iz Zrenjana (opć. Oprtalj) naši javljaju žalostnu vijest, da je tamo dne 9. o. m. u '76. godini života preminuo naš odlični rodoljub Ivan Rumeni Rudić.

Pokojnik je bio marljiv i pošten seljak, izorni otac i vatreni narodnjak. Svoju narodnost smatrao je najlepšim amanetom ovoga svijeta. U našim nacionalnim bojevinama na Oprtaljštini stajao je uvijek u prvini redovima. Naše narodne odmetnike i militancije nije mogao da tripi.

Osobite zasluge stekao je sebi pokojni Rudić na početku budjenja našeg narodnog preporoda u Istri. Tada je on redovito posjećivao seljačke kuće i pozivao neupućeni svijet, da otvorí oči i da prihvate naš narodni pokret. Posao mu nije bio lak, jer se je morao boriti sa raznim političkošćima. No Rudića to nije smelo. On je usprkos toga radio i daje, dok nije bio samo sa pokojnjim Tončićem — osvjetio cijelu Oprtaljštinu.

Pred mjesec dana bacila ga je bolest u krevet, gdje je ostao do same smrti. Na vječni počinak ispratila ga sva sila naroda, premda je bio ružno vrijeme. Nekoj vele, da ovakvog pogreba još nisu vidili u Zrenju.

Ucviljeni vojni narodni predstojnik, naše iskreno sačešće, a pokojniku neka je vječna uspomena!

† Andre Ladavac.

Iz Pazina nam javljaju žalostnu vijest, da je tamo ovih dana preminuo Andre Ladavac, otac našeg bivšeg učitelja g. Antuna Ladavca. — Rascvilenoj porodici, a naročito učitelju g. Antunu Ladavcu, naše iskreno sačešće!

Svega po malo**Slučaj "zute kuge" u Italiji.**

Premje vijestima iz Rima, jedan član tamoznje aristokracije obolio je na strašnoj priječivoj bolesti, koja je poznala pod imenom "zuta kuga". Ta bolest došla je česta u Japanu, a u Evropi pojavila se za vrijeme rata epidemije na francuskoj i italijanskoj fronti. U Italiji javljala se "zuta kuga" posljede rata sporadično, a uvek su bile poduzete sve moguće sanitarske mјere, da se širenje bolesti sprejmi. — Momenatno hara u Japanu optjepljava.

Djevojka, koja spava petnaest godina.

U Johannburghu (u Južnoj Africi) bave se liječnici već četiri godine neobičnim jedinim slučajem. Radi se naime o nekoj djevojci, koja već 15 godina — spava! Pred cotri godine zainteresovali su se neki liječnici za ločenje i prevezeli je u sanatorij, da je uzmoguće bolje proučavati. Tu je ustanovljeno, da se bolesnica budi teške svake pola godine, ali i ona je tako nemocna, da nikako ne može odgovarati na pitanja. Liječnici je hrane umjelno svaka dva sata. — Uzrok ovaj čudnoj bolesti je po svoj prilici tešak jedan živčani napad. Pred petnaest godinom umro je djevojci zarunčnik nekočko češaka prije vjenčanja i onim časom zapala je u letargično stanje u kom se i sada nalazi. — Od simptoma bolesti najviše se ističe nestajanje mišića. Liječnici su još nadaju, da će djevojku spasiti.

Katastrofa od požara.

U Moskvu buknuo je neći dan u radnicički dvor, kada je došlo do strašnog požara. Osam osoba nastradalo je životom. Materijalna je šteta vrlo velika. Uzrok požara je bio neči učinkoviti.

Čelići naroda, koji izumiru.

To su bezuvjetno Karaiti. Samaričani i dva arapska plemena. Od Karaiti postoji još danas samo 15 ljudi, koji žive u najstarijem dijelu Jeruzalema. Naimladiji živeti Karaita star je sedeset godina, pa nije vjerljivo da bi imao potomka. Od žena su već sve prešle četrdeset. Drugi jedan narod, koji je u prošlosti bio važnu ulogu, a danas je pred nestankom — jesu Samaričani. Oni su nastali mijenjanjem nekih babilonskih naroda iz Izraela, a sačuvali su danas svoj narodni individualitet. Njihovo glavno sjedište bila je Samaria (sredina Palestine), gdje su imali nekolicinu gradova i seli. Ali u 17. vijeku strašno su stradalci od Arapa, a danas ih ima svega neko 150. U najnovijoj dobi nastoji se da se sačuvaju i jedni ostaci od propasti, ali nije verovljivo da će to uspeti. Samaričani govore arapski, ali svima pismom smatraju juš učijk staronevrebsko. Njihova religija počinje mnogo poganskim elementima. Ali Samaričani su jedni od Senita, koji još danas prisnjuju uskršnju žrtvu po pravilima biblije.

I dva arapska plemena — Nuzaři i Metavili — nagnulo propagaju. Nuzaři su najčešći potomci starih Siraca. Ima ih neko 3000, a bave se isključivo stočarstvom. Metavili su strašni fanatici, koji brzo izbjegavaju dodiš i inovjerci. I oni brzo izumiru, kao i njihovi srodnici Nuzaři.

I tako se Palestine razmjereno doskoru počinje gubitkom četrtiju naroda.

Engleski ministarski predstojnik — potomak kralja od Jerusalima.

Neki dan održao je Baldwin na jednom banketu govor, u kom je pružio slusnicima neke zanimljive podatke o svom porijeklu. Početkom ovoga tisućičlina — rečao je Baldwin — živjeli su dva brata Baldwina, od kojih je jedan krenuo na zapad, a drugi na istok. Onaj, koji je pošao na istok s krišćima, postao je kralj jeruzalemski kralj i prečaći Sir Herbert Samuda. Ova obavještaja odnose se svakako na brata Godfrida Bouillonškoga, koji je vodio prvu krišćansku vojnu. On sam otkrio da je kraljevski naslov, ali krunu je privratio poslije muge smrti njegov brat Baldwin. I. To je bilo god. 1100.

Poricanje spola.

Jedan ruski učenjac, petrogradski bijenik Manuilov, objedino je pred kratko vrijeme u jednom nječajnom naučnom časopisu rezultate svojih četiri godišnjih istraživanja o tom, da li se može preore ili odrediti spol još neodređenoga djeteta. Danas već niko ne sumnja u tome, da spol ovisi o preduktima unutarnje sekrecije muških i ženskih spolnih žlezda. Dr. Manuilov je pronašao metodu, kolom se mogu fiksirati produkti tih sekrecija, koji se poglavito nalaze u crvenim krvnim tjelesima. Dr. Manuilov istražio je 80 slučajeva i od tog, kod 77 njih je bio njegov dječak (odredjene spola) sasvim točan. Londonski ginekološki institut također se služio s metodom dr. Manuilova i konstatirao u 88 po slučajeva, da je metoda ispravna.

Neobična oporuka.

Neki mornar u Bostonu imenom Raymond Bridgeman, koji je umro, nedavno doznao je u svojoj oporuci tisuću dolara za oplatu francuskog duga Americi. Bridgeman motivirao je ovu neobičnu odredbu time, da želi time manifestirati dužnost Udržuvenog Država, da brišu sve zaveznice ratne dugove. Sve zaveznice predstojnice su mnogo toga interesne svjetske situacije — veli oporuka — što je Amerika bilo uštedjeno. S toga Amerika mora pomoći da se nadoknade ti gubitci.

Drvo, koje raste spram dole.

U međvaranju sjeveroameričkih istačnih drveća raste čudovito drvo, koje raste spram dolje. Drvo je dobro poznato među urođenjacima, jer strašno žađara, ali pobliže nije o njemu niko ništa znao. Sada je tako načinjak otkrio zagonek toga drvetra. Slike godine stvaraju se novi korijeni i povlače drvo sve više u dubinu. Ovaj proces je naravski vrlo polagan, pa je dobro trebalo, dok se priratovljevne evome dosegnuti. Spomenuti načinjak tvari, da nekoj drvetu potječe iz dobra prije Kolumbova otkrića Amerike.

Bezivotno upravljanje aeroplana.

Kako javila "Sunday Express", pripredio je britanski ministarstvo avijacije zanimljive poslove u bezivotnom upravljanju aeroplana. Prvi pokus u tom smjeru zabilježeni su 1915. Desadasnja nastojanja okrenjena su uspjehom, jer već sada mogu aeroplani bez pilota praviti u zraku različite majstorske. Najnoviji pokusi, koji su obavljeni na južnoj obali Engleske, navodno su sretno uspeli, ali rezultati drže se u tajnosti.

Strašna malarika epidemija na Javi.

Za vrijeme posljednje malarika epidemije na Javi obijelo je svega 3000 osoba. Smrtna slučajevina bila je preko tisuću.

Izdavač, direktor i edgovorni urednik:

Ivan Stari

Tisk: TISKARA "EDINOST" U TRSTU

Beršeško društvo za štednju i zajmove**POZIV**

na

XII. redovitu godišnju glavnu skupštinu

koja će se obdržavati
dne 29. ožujka 1925. u 4 sata po podne u
opć. uredu u Beršeu.

DNEVNI RED:

1. Čitanje zapisačnika zadnje glavne skupštine.

2. Izvješće upravnog odbora.

3. Izvješće nadzornog odbora.

4. Potvrda računskog zaključka za upravnu god. 1924.

5. Izbor upravnog odbora.

6. Izbor nadzornog odbora i pomirbenog duha.

7. Slučajnosti.

Ratnični izloženi na uviđ u društveno
pisanju.

U Beršeu, dne 15. marta 1925.

ODBOR.

Opaska: Ako ne bi bio dovoljan broj članova, to će se držati skupština jedan časnije, te raspravljati i voljano zaključevati u smislu društvenih pravila i zakona.

Veprinčko društvo za štednju i zajmove**POZIV**

na

glavnu skupštinu

koja će se obdržavati

dne 29. marca tek. god. u 16 sata u kući
gosp. Iv. Blagari u Veprinču.

DNEVNI RED:

1) Čitanje zapisačnika proslodgođišnje glavne skupštine;

2) Izvješće upravnog odbora o djelovanju
nastalog držagu u god. 1924;

3) Izvješće nadzornog odbora o računu za
god. 1924;

4) Odobrenje zaključnog računa za god.
1924;

5) Izbor upravnog i nadzornog odbora te
pomirbenog suda;

) Slučajni predlozi i nasvjeti.

Veprinč, 17. 3. — 25.

ODBOR.

Opaska: U slučaju, da ne bude doštan broj pristupnih članova: u gori označeno doba, glavna skupština obdržati će se isti dan po isti sati kasnije, bez obzira na broj pristupnih članova, u smislu § 50. društvenih pravila u § 32. zadr. zakona.

ALOJZIJ POVH**PIAZZA GARIBOLDI 2, I. kat**

Tel. 3-29.

Najveće skladište satova i zlatnih predmeta u Trstu

Prodaje i na obroke

Zlato, srebro, krune, platin i umjetne zubove

kupuje

Zlatarna ALBERT POVH

Trst, Via Mazzini 46

RIJEČKA PUČKA BANKA D. D.

Piazza Dante - FIUME (RIJEKA) - Piazza Dante

Glavnica: Lit. 10.500.000 — potpuno uplaćenih

Prima štedne uloške uz najpovoljnije uvjete. Podjeljuje zajmove na vrijednosne papire te se uopće bavi svim bankovnim i štedioničnim poslovima.

Telefon br. 7-34. - Dopunjivo br. 10-49 - Ravnateljstvo br. 6-87
Interurban br. 797